

ΥΠΟ ΤΗΝ ΑΙΓΙΔΑ:

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων
και Αθλητισμού

9 Πανελλήνιο Συνέδριο

Εκπαίδευση και Πολιτισμός στον 21ο αιώνα

13-14 Απριλίου
2024

Η δίκη του Σωκράτη εν έτει 2023

Λέξεις –κλειδιά: Φιλοσοφία, δίκη, πολίτης

Πετρά Βασιλική

Φιλολόγος ΓΕΛ Δοξάτου Δράμας

**Οκτώβριος -
Νοέμβριος 2023
(4 δίωρα)**

Πότε;

**ΓΕΛ Δοξάτου
Δράμας
Περιφέρεια ΑΜΘ**

Πού;

**30 μαθητές της
Β΄ Λυκείου και η
φιλόλογος**

Ποιος;

**Τι;
έρευνα δράσης –
σχέδιο δράσης
«Μαθαίνουμε
αλλιώς»**

Θεματική περιοχή – μαθησιακοί πόροι

- σχολικό βιβλίο: Πρακτική φιλοσοφία (Ηθική, Πολιτική, Αισθητική), Αρχαία Ελληνικά Προσανατολισμού
- πλατωνική Απολογία Σωκράτους (πρωτότυπο-μετάφραση)
- έρευνα για τον Σωκράτη, πολιτικό συμφραζόμενο δίκης
- σύγχρονη οπτική

Πώς;

- Εικονικές δίκες, Αγώνες Ρητορικής
- Δημιουργικότητα:
- Ρόλοι, μπρεχτικό θέατρο, Δράμα
- Ψηφιακές αφηγήσεις
- Εικαστικά
- Δημιουργική γραφή
- Συζητήσεις, ανατροφοδοτήσεις, αναστοχασμός

Γιατί; στόχευση

Η εκδίκαση μια ιστορικής υπόθεσης με τα σημερινά δεδομένα και η καλλιέργεια δεξιοτήτων κριτικής – πολιτικής σκέψης

Διά ζώσης διδασκαλία – ψηφιακό σχολείο:

Θεωρητικό -Παιδαγωγικό πλαίσιο

- ο κοινωνικός εποικοδομητισμός (social constructivism) (Piaget, 1969: 5-60 · Vygotsky, 1993: 25-70)
- Η εμπλαισιωμένη μάθηση ((situated learning) (Lave & Wenger, 1991: 40- 90)
- Η ανακαλυπτική μάθηση (discovery learning) (Bruner, 1990: 67-77)
- Η Αναγνωστική ανταπόκριση (Iser, · Ξανθάκου, 1998 · Πετρά, 2017)
- Διεπιστημονική προσέγγιση (Χανιωτάκης, 2005)
- Εκπαίδευση για την πολιτειότητα (Runco, 2011 · Westheimer, Kahne, 2004)

Εικαστικά – μαθησιακοί πόροι

Εικόνα: Άντι Γούρχολ,
Ποπ άρτ

Εικαστικά – μαθησιακοί πόροι

Εικόνα: Ο θάνατος του Σωκράτη, J. L. David

Εργασία ομαδική-ατομική:

Δημιουργική γραφή

-Helena Raf Fe

Έπειτα από την εξαντλητική κι επίπονη δίκη, ο Σωκράτης οδηγήθηκε στο κελί του αναμένοντας τη στιγμή της θανάτωσης του, τη στιγμή που όλα θα τελείωναν οριστικά. Τότε όλοι οι κατηγοροί κι εχθροί του θα ησύχαζαν, ξέροντας πως ο «άθεος διαφθορέας νέων» δεν θα μπορούσε πια να γεμίζει τα κεφάλια τους με ασυναρτησίες.

Κάθησε στην ανώμαλη επιφάνεια της πέτρας που υποτίθεται λειτουργούσε ως κρεβάτι για να ξαπωστάσει. Ήταν κρύα, τραχιά και αφιλόξενη, όπως κι ο χώρος στον οποίο έμενε για μέρες. Αλλά δεν τον απασχολούσε το κελί του, ούτε οι δοκιμασίες που ήταν υποχρεωμένος να υποστεί. Άλλωστε περνούσε δύσκολα κατά το μεγαλύτερο μέρος της ζωής του. Το είχε πλέον συνηθίσει...

Μέσω του μικρού ανοίγματος που λειτουργούσε σαν παράθυρο, μικρό σε μέγεθος σαν ένα μέσο ανθρώπινο κεφάλι, κοίταζε λίγο τον ουρανό. Σκοτεινός ήταν, χωρίς άστρα, χωρίς φεγγάρι, μονάχα μαύρα πελώρια σύννεφα υπήρχαν. Έστρεψε το βλέμμα του αλλού στο κελί του, που φωτιζόταν από έναν πυρσό στον απέναντι τοίχο, με δυσαρέσκεια, αφήνοντας έναν αναστεναγμό, βαρύ και μακρόσυρτο. Ανέβαινε το δυσπρόσιτο ανήφορο του Λυκαβητού και καθόταν σε έναν μαρμάρηνο λύθο. Σήκωνε το κεφάλι του κι άφηνε το βλέμμα ελεύθερο να περιπλανιέται στον καθαρό ουρανό, με το δροσερό νοτιά να τον φυσάει στο πρόσωπο. «Ο λόφος, το σκοτάδι, η ησυχία και τα άστρα ήταν μεγάλα ερεθίσματα της σκέψης μου» έλεγε στους μαθητές του. Τώρα όμως, τα αγριευτικά σύννεφα του θύμιζαν το τέλος του, που ολοένα και πλησίαζε. Ε.Φ.

Δημιουργική γραφή

Στο μυαλό του ερχόταν σκηνές απο τη σημερινή δίκη του. Τα επικριτικά βλέμματα των περισσότερων Ηλιαστών, σαν να του έλεγαν πως είναι δίκαιη η τιμωρία σου για ό,τι έχεις κάνει, πως δεν υπάρχει τρόπος διαφυγής παραμόνο ο θάνατος. Τον ποιητή Μέλητο, ο οποίος με μένος έμενα στη μήνυση του εναντίον του λόγω ασέβειας και στη θανατική καταδίκη με την υποστήριξη του Λύκωνα και του Άνυτου «Το θεωρήτε ορθό, κύριοι βουλευτές αυτός εδώ να απαξιώνει τους θεούς των πατέρων μας και να εισάγει νέες άγνωστες θεότητες; Ή να έχει αυτός ο άνθρωπος τη δυνατότητα να επηρεάζει τους νέους και να τους παρασύρει σε παραβάσεις; Ο Αλκιβιάδης θυμάστε τι έκανε; Θα θέλατε να αφήσετε αυτόν τον αθεϊστή να συνεχίζει τις ανίερές πράξεις του και να παρασύρει τους νέους μας, το μέλλον της πόλης μας;» Τα μάτια του σαν δύο κουκίδες απο την ένταση φλεγόμενο μίσος.

Σκέφτηκε αργότερα πως ίσως η απάντηση του περί του πόσο σημαντικού ήταν για τη πόλη της Αθήνας ήταν υπερβολική, αλλά η σκέψη αυτή κράτησε ελάχιστα δευτερόλεπτα. Τίποτα δεν κατεύνασε τον θυμό των δικαστών· ούτε καν το χρηματικό ποσό που πρόσφερε για να εξαφοράσει την ποινή του, που ήταν ό,τι είχε. Φυσικά και δεν δέχτηκε την εξορία! Ο πατέρας του, Σωφρονίσκος, τη θεωρούσε μέγιστη ατίμωση. Προτιμότερος ήταν ο θάνατος.

Πολλές φορές οι μαθητές του, όπως ο Κρίτων, τον παρότρυναν να αποδράσει. «Θα σε βοηθήσουμε να φύγεις σε γη μακρινή Να γλιτώσεις δάσκαλε» έλεγαν. «Δεν σου αξίζει τέτοιο τέλος.» Εκείνος κάθε φορά τους απαντούσε με φωνή σταθερή «Δεν πρόκειται να κάνω κάτι διαφορετικό από αυτά που λέω. Πάντα έλεγα πως θα σέβομαι και θα υπακούω τους νόμους της πόλεως. Και αφού αυτή με θέλει νεκρό, ας είναι... Δεν έζησα 70 χρόνια έντιμος για να τραπώ σε φυγή και να ατιμαστώ.»

Ήξερε πως κάποια στιγμή οι Αθηναίοι θα μετάνιωναν για ό,τι επρόκειτο να γίνει. Όμως ήταν βέβαιος που είχε κάνει καλή δουλειά με τους μαθητές του. «Τουλάχιστον άξιζε η θυσία...» αφήνοντας ένα πικρό χαμόγελο.

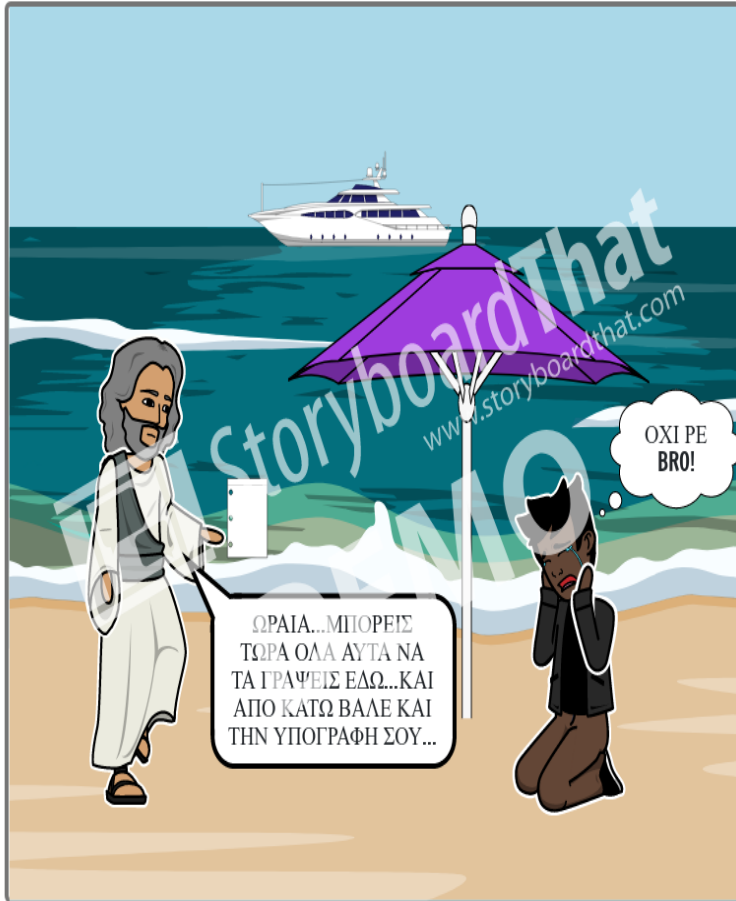
Ξαφνικά, μέσα στην απόλυτη ησυχία, άρχισαν να ακούγονται φωνές που πλησίαζαν ολοένα και περισσότερο. Ήταν γεμάτες με ένταση. Τελικά ήταν ο Ιππόλυτος, ο φρουρός που φύλαγε συνήθως το κελί του. Με τη λόγχη στο ένα χέρι και το άλλο γύρω από τη λαβή της δάδας που φώτιζε το στενό χώρο, που έκανε ένα νεύμα με το κεφάλι του. Αμέσως ο Σωκράτης κατάλαβε τι εννοούσε ο νεαρός. Σηκώθηκε με δυσκολία απο το βράχο και προχώρησε υπερήφανα προς το μέρος του στρατιώτη. Η ώρα είχε φτάσει... Αναρωτιόταν τι γεύση θα είχε άραγε το κώνειο. Και ξεπλάγην με τον αστείσμό αυτόν. Δεν ένιωθε φόβο, ούτε ενοχές, ούτε αμφιβολίες. «Πρέπει» έλεγε στους γιους του «όταν παίρνετε μίαν απόφαση να την υπερσπίζετε ως το τέλος.» Αυτό έκανε κι εκείνος... Ε.Φ.

Εργασίες Φ.Μ.

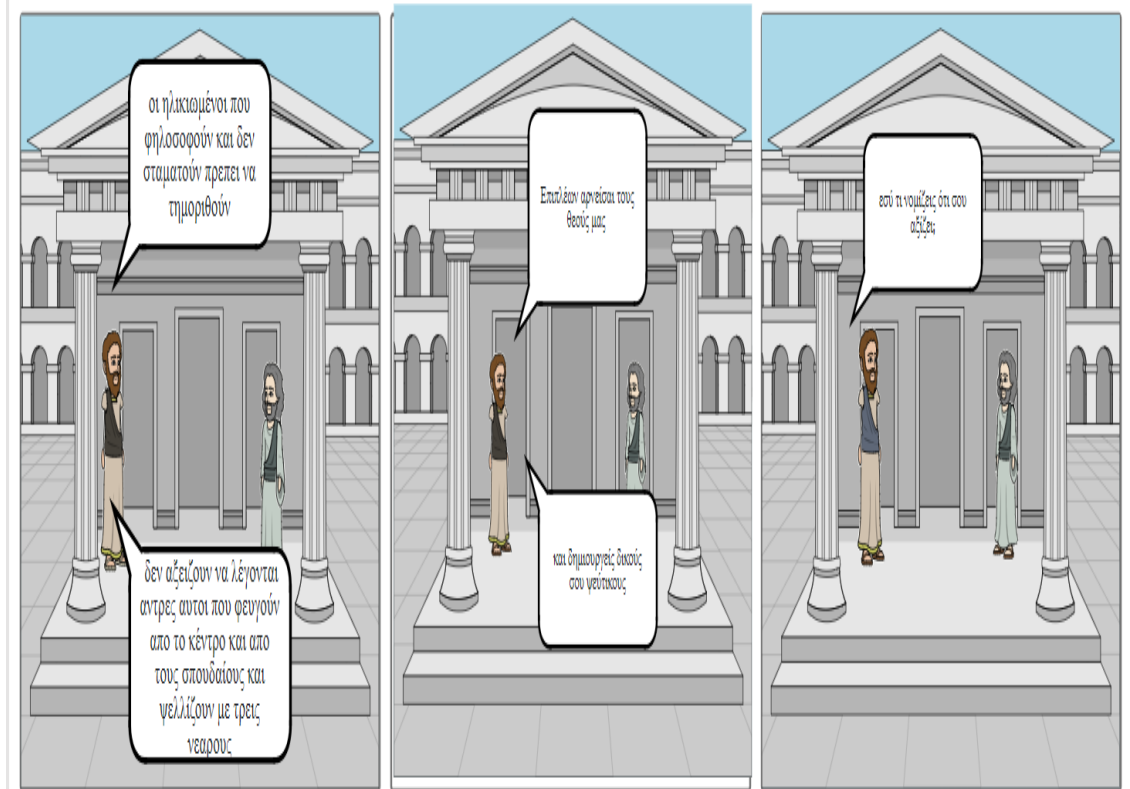

Εργασίες

Εργασία (Α. Μ.)

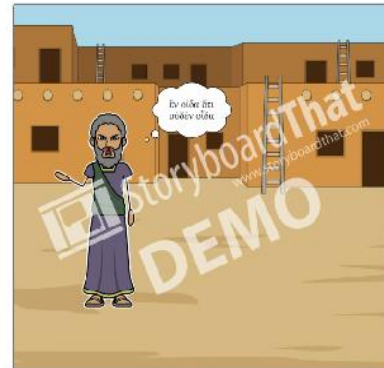

Create your own at [Storyboard That](https://www.storyboardthat.com)

Εργασίες του Νίκου και της Ελένης

Create your own at Storyboard That

Create your own at Storyboard That

Αποφθέγματα του Σωκράτη Χ. Σ.

- “Η μόνη αληθινή σοφία είναι η γνώση ότι δε ξέρεις τίποτα.”
- “Η ζωή δεν αξίζει όταν δεν είναι αφιερωμένη σε κάποιο σκοπο
- “Υπάρχει μόνο ένα καλό, η γνώση, και ένα κακό, η άγνοια.»
- “Δεν μπορώ να διδάξω τίποτα σε κανέναν. Μπορώ μόνο να τον μάθω να σκέφτεται”
- “Να είσαι ευγενικός,κάθε άνθρωπος που συναντάς μάχεται μια σκληρή μάχη’
- “Τα σπουδαία μυαλά συζητούν ιδέες, τα μέτρια μυαλά συζητούν τα γεγονότα, τα αδύναμα μυαλά συζητούν για τους άλλους.”
- “Αν παντρευτείς μια καλή σύζυγο, θα γίνεις ευτυχισμένος.Αν παντρευτείς μια κακή, θα γίνεις φιλόσοφος.
- “Αυτός που δεν είναι ευχαριστημένος με αυτό που έχει, δεν θα είναι ευχαριστημένος ακόμη και με με ό,τι θα ήθελε να έχει.

Ο Σωκράτης τελικά καταδικάστηκε σε θάνατο και ήπιε το κώνειο. Λίγο πριν ξεψυχήσει είπε: «Θα ήταν αρκετό να περιμένετε λίγο ακόμα, Αθηναίοι, κι ο θάνατος θα ερχόταν μόνος του για να σας απαλλάξει από τον Σωκράτη. Αλλά με τη βιασύνη σας, πράξατε κάτι που προσβάλλει όλη την πόλη.

Με καταδικάσατε όχι γι' αυτά που αναφέρει η κατηγορία, αλλά γιατί σεβάστηκα τον εαυτό μου, γιατί ντράπηκα να σας πω ό,τι θα σας ήταν ευχάριστο, γιατί δεν καταδέχτηκα να κλάψω, να ξεπέσω σε καμώματα ανάξια, που εσείς τάχατε συνηθίσει από τους άλλους".

Ορίζοντας μια νέα πολιτειότητα

Αποτελέσματα

- Χειραφέτηση, τοποθέτηση πάνω σε «προβλήματα» και ηθικά διλήμματα, κριτική σκέψη, ποικιλία οπτικών
- Απόλαυση μαθησιακής διαδικασίας, «παιγνιώδης» τρόπος, δημιουργικότητα
- Σύνδεση με τα σημερινά δεδομένα, προβολές στη μετά το σχολείο ζωή
- Γνωριμία με έννοιες – αξίες: ηθικό-νόμιμο-αξιόποινη πράξη-περί δικαίου αίσθημα-σωφρωνισμός-παραδειγματισμός-υπεύθυνος πολίτης
- Καλλιέργεια δεξιοτήτων αλληλεπίδρασης, διαμεσολάβησης, πειθούς
- Ανάδυση «άγνωστων» μαθητών.

Συμπεράσματα

- Η αναπλαισίωση του μαθήματος και η προβολές στο τώρα και στο αύριο εμπλέκει-δίνει ευεξία στους/τις μαθητές/τριες, δίνει δυναμική στη μαθησιακή διαδικασία
- Το σχολείο αποκτά κοινωνική και πολιτική αξία
- Η Φιλοσοφία είναι πεδίο προβληματισμού και συνδέει «αλλιώς» τους μαθητές
- Η διεπιστημονική προσέγγιση ανοίγει τον διάλογο μαθημάτων και θεμάτων-προβλημάτων
- Η δημιουργικότητα δίνει νόημα στη μαθησιακή διαδικασία και κρατά το ενδιαφέρον των μαθητών/τριών.

«ήταν τέ-λει-α»

«μεγάλη ανακούφιση»

«κοινωνικό παιχνίδι», ρόλοι

«μάθημα ζωής»

«μάθαμε πράγματα, σκεφτήκαμε αλλιώς»

«προετοιμασία για το μέλλον, άλλη ματιά»

Οι **μαθητές** είπαν στις διά
ζώσης αξιολογήσεις, στα **e-
mail**, στην **e-class**:

Βιβλιογραφικές αναφορές (ξενόγλωσσες)

- Banks, J. A. (ed.) (2009a). Diversity, group identity, and citizenship education in a global age. In *The Routledge international companion to multicultural education*. New York, NY: Routledge, 314.
- Boal, A. (2013). *Θεατρικά παιχνίδια για ηθοποιούς και για μη ηθοποιούς*. (Επιμ. Χ. Τσαλικίδου, Μτφ. Μ. Παπαδήμα). Θεσσαλονίκη: Σοφία.
- Bruner, J (1996). *The culture of Education*. Cambridge: Harvard University Press, London.
- Giroux, H., (1980). The politics of student resistance in classroom pedagogy. *Journal of education*, 162 (3), 329-366.
- Giroux, H. A. (2011). *On critical pedagogy*. New York: Continuum International Publishing Group, 73.
- Markham, T. (2011). Project Based Learning. *Teacher Librarian*, 39(2), 38-42.
- McCowan, T. (2009). *Rethinking citizenship education: a curriculum for participatory democracy*. London; New York: Continuum, 25.
- Perkins, D. (1994). *The intelligent eye: learning to think by looking art*. Los Angeles, CA: Getty Publications, 36-74.
- Runco, M. (2011). Divergent thinking, creativity, and ideation. In J. C. Kaufman & R. J. Sternberg (επιμ.), *The Cambridge Handbook of creativity*. Cambridge: University Press, 317-324.
- Westheimer, J., Kahne, J. (2004). What Kind of Citizen? The Politics of Educating for Democracy. *American Educational Research Journal*, 41(2), 237-269.
- Wragg, E. C. (1994). *An introduction to classroom observation*. London: Routledge.
- Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society*. Cambridge, MA: Harvard University Press Webster. pp. 121-133.

Βιβλιογραφικές αναφορές ελληνόγλωσσες

- Αυδή, Α., Χατζηγεωργίου, Μ. (2018). Όταν ο δάσκαλος μπαίνει σε ρόλο. Αθήνα: Μεταίχμιο, 64-69.
- Carr, W., Kemmis, S. (1997). Για μια κριτική εκπαιδευτική θεωρία. Εκπαίδευση, γνώση και έρευνα δράσης. (Α. Παγανού-Λαμπράκη, Ε. Μηλίγκου, Κ. Ροδιάδου-Αλμπάνη, Μετάφρ.). Αθήνα: Κώδικας, 220.
- Καρακατσάνη, Δ. (2003). Εκπαίδευση και πολιτική διαπαιδαγώγηση, Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Καψάλης Α. (2000). Παιδαγωγική Ψυχολογία, Γ' Έκδοση, Θεσσαλονίκη: αφοί Κυριακίδη.
- Κοσσυβάκη Φ. (2003). Εναλλακτική Διδακτική. Προτάσεις για μετάβαση από τη διδακτική του αντικειμένου στη διδακτική του ενεργού υποκειμένου. Αθήνα: Gutenberg.
- Μπάλιας Στ. (2008). Ενεργός πολίτης και εκπαίδευση. Αθήνα: Παπαζήση.
- Ξανθάκου, Γ. (1998). Η δημιουργικότητα στο σχολείο. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 10-30.
- Ξωχέλλης, Π (1990). Το εκπαιδευτικό έργο ως κοινωνικός ρόλος, Θεσσαλονίκη: αφοί Κυριακίδη.
- Πετρά, Β. (2017). Εισαγωγή και διαχείριση καινοτόμου προγράμματος Δημιουργικής Γραφής σε Ημερήσιο Ενιαίο Λύκειο της Ανατολικής Μακεδονίας: έρευνα δράσης - μελέτη περίπτωσης. Θεσσαλονίκη Α.Π.Θ.. Ανακτήθηκε στις 17/04/2023 από <http://ikee.lib.auth.gr>.
- «Διαθεματικότητα, διεπιστημονικότητα και σχολική πράξη». Στο Λογοτεχνία και διαθεματικότητα: ερευνητικές προσεγγίσεις των σχολικών εγχειριδίων και της διδακτικής πράξης, Ερευνητικό Πρόγραμμα. Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Επιτροπή Ερευνών, 1.

Σας Ευχαριστώ!